

גליון

326

פסח תש"פ

'קבוצה ד'פסח'

איננו צעירים, אולי עוד נספיק להשיב מעט מחובותינו להקב"ה. לאיזו כתובת עכשיו?"

הם ממשיכים לכתובת הבאה, בקצה השני של אחת השכונות, בבניין חדש וגבוה, דחוק בין בניינים גבוהים נוספים.

ר' בן ציון דופק. "אוהה איזה אורח!" - מקבלו בעל הבית בפתח, "כבוד הרב, הייתי מכניס אותך אבל אנחנו כעת אחרי בדיקת חמץ, ושוב לצערנו, כמו שסיפרתי לכם לפני חודשיים, יש לנו סתימה, המים עלו על גדוניהם והרצפה כולה רטובה".

תמה ר' בן ציון: "וכמה יעלה לך התיקון של האינסטלציה? וכי ככה תישארו?, הרי בכל כמה חודשים אתם עם סתימה חדשה, קח לך ארבעת אלפים שקלים ותתקן את כל הצריך תיקון, ואם חסר משהו אשלם את הכל, ואם לא לפני פסח, אשלם אחרי פסח בהזדמנות קרובה".

המעטפה שנחה בתוך ידו של בעל הבית כבר נכנסה לכיס, והרב כבר מיהר וירד בגרם המדרגות... ואז המשך לכתובת השלישית. שם כבר הכניסו את הפסח כהלכתו, כמשפטו וחוקתו עם כל החומרות והחששות הרבים. הם לא היו בני עניים, אבל פחדו עד מאד לספר להוריהם העשירים שאין להם כסף... הבן הוא אברך, והאב בעל ממון רב. חששו הבן ואשתו לספר על מצוקתם, היחסים שלו עם האב לא היו כל כך טובים...

ר' בן ציון ידע, כי אם רק ירמוז לאבא של האברך על מצבו של הבן, וודאי יתן הרבה, אבל יש סיכון שהנתינה הזו תשפיע על מיני מידות וחיכוכים בין השוויגער לכלה... לכן, מעולם לא אמר לאבי האברך מילה, אלא גייס כספים בעבורו. ומי חלם שכן עשירים זה נזקק לסיוע?...!

הדפיקה נשמעה בדלת, ר' בן ציון הניח את המעטפה בתיבת הדואר הצמודה לדלת, וכאשר פתח הילד את הדלת אמר הרב לילד: "תאמר לאבא שבן ציון פלמן אמר, שהניח לו את המשלוח במקום שהניח לפני חודשיים, והכל טרי וכשר בתכלית ואין מה לחשוש, ושיהיה חג שמח!".

הגברת ניגשה לדלת ושאלה מי זה שעומד בדלת, ר' בן ציון אמר: "אני ידיד וותיק של בעלך, למדתי איתו פעם בחברותא. יחידים בעולם האברכים כמותו, והלוואי ונזכה

ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח (שו"ע תכט)

כך היתה דרכו של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל בערב חג הפסח: ר' בן ציון היה עוזב את בית ההוראה. שהרי כדי להשיב תשובות לשואלים, היו ויהיו רבנים אחרים בבני ברק עיר התורה, אבל הצדקה הזו שבידו - אין מי שיחלק אותה לאותן משפחות, שרק הוא יודע עליהן. ואין הוא יכול לשלוח שליחים, כי יש צורך בחכמה רבה כיצד לתת את הכסף ובאיזה נוסח...

יוצא רבי בן ציון עם אחיו ר' צבי על פני העיר בני ברק, וצורר שטרותיו בידו, ביניהן כל הכסף שקיבל ממכירת חמץ ועוד תוספת צדקות שונות, והחל בחלוקה. אחיו זצ"ל עזב גם הוא את כל ההכנות לחג, כדי לעבור איתו יחד על פני בתי ישראל, ולוקח את רבי בן ציון ברכבו. הם ממהרים להעביר את הכספים, כי אם הנזקקים לא יקבלו את כספם, מי יודע כמה 'מרור' יהיה שם בבית... שמא ערב החג עלול להיפך להם לזמן של כעס ומריבה בתוך הבית, לכן יצא ר' בן ציון בזריזות מרובה.

"עצור נא לי כאן בבקשה!", מבקש ר' בן ציון. הרכב נעצר. הרב יורד לביתו של יהודי שהיה עשיר מופלג בשעתו וכספו ירד לטמיון, אבל הוא עדיין שומר על כבודו, ואפילו נותן צדקה לאחרים, כדי שיוכל להמשיך לחיות בכבוד...

דופק הרב בדלת: "ר' יענקל! הנה החוב שחייבים לך מאז, ולא נתנו לך עד היום במהלך השנה, אני מתנצל, אבל ברוך ה' כעת אני כבר יכול לפרוע לך את החוב, הבאתי כסף. א'גוטן יום טוב!".

מובן שר' בן ציון לא מגביה אפילו לרגע את עיניו, לראות את מבע פניו של ר' יענקל דנן... והאם אשתו מקשיבה. הוא בסך הכל מכניס את המעטפה השמנה לתוך כף ידו, כך שלא יכול היה לסרב...

יורד ר' בן ציון במדרגות, נכנס לרכב ואמר: "העברנו ב"ה חוב אחד!...!".

אומר לו אחיו ז"ל בחיור: "אוי וי! כמה אנחנו חייבים להקב"ה, כמה אנו מקבלים ואיננו פורעים את חובותינו.

לחדש חידושים כמו שהוא מחדש...". ור' בן ציון ואחיו ממשיכים בדרכם...
[מתוך הספר 'ספר ללא שם']

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלוהינו משם ביד חזקה (הגדה)

כל שנה לומדים אנו מחדש את סיפור מכות מצרים והיציאה משם, וכ"ז לצורך מטרה אחת: להשריש בליבנו שהקב"ה בורא העולם, שולט בכל ומנהל את הכל כרצונו בלבד. הוא בעל הבית היחיד של העולם - היום, בדיוק כמו אז - הכל בידיו ובשליטתו הבלעדית.

הרב רוטשטיין חמיו של רבי **בן ציון פלמן** זצ"ל קנה קרקע עם שותף בתל אביב. הם החליטו לבנות על הקרקע. השקיעו הון רב ובאמצע גילו שכספם אזל. הם לוו כספים רבים, ומאחר ששקעו בחובות החליטו שצריכים הם למכור את הבניין כדי לפרוע את חובותיהם. הם מצאו קונה - 'ההסתדרות' רצתה לקנות מהם במחיר מצוין. ניגש הרב רוטשטיין עם שותפו למרן ה'**חזון איש**' ושאלו אם למכור ל'הסתדרות' שמוכנים לשלם מחיר מצוין. אמר להם החזון איש שבשום פנים ואופן לא ימכרו ל'הסתדרות' כיוון שהם עורכים אירועים בשבת ומחללים את השבת.

הרב רוטשטיין ושותפו לא ידעו מה לעשות. אף אחד אחר לא רצה לקנות מהם והם היו בלחץ אדיר. לאחר שהגיעו מים עד נפש פנו שוב לשאול את החזון איש.

ואז החזון איש אמר: "אני רוצה לתת לכם מתנה, משל קטן: אדם הלך במדבר, החום היה נורא, כמו תנור לוחט. הוא היה צמא מאד מאד ואין מים. כשכמעט לא יכול היה להחזיק מעמד - הוא שומע פתאום זרם מים נשפכים. הוא התקרב והתאכזב לגלות שאלו מי ביוב מזוהמים. הוא התלבט מה לעשות? האם לשתות ולזהם את גופו? או למות בצמא? עד שהגיע למסקנה שאם לא ישתה - ודאי ימות, אבל אם ישתה הגוף יזדהם אך יש סיכוי שיתגבר על כך. הוא שותה מהמים הנוראיים הללו. והנה לאחר מספר פסיעות, הוא מוצא מעיין מים חיים וזכים... אמר האדם לעצמו: "איזה טיפש הייתי! מה עשיתי לעצמי?! שתיתי מים מזוהמים ועכשיו כל גופי חיידקים...אני מרגיש רע... והטעם...".

אמר להם החזון איש: "דעו, כך היא ההנהגה בעולם, כשנמצאים בצרה, וכבר מגיעה עת הישועה... והנה מוצאים מי ביוב, למרות שנראה שכעת ההצלה הגיעה, צריך לדעת שתמיד כמה פסיעות אח"כ מגיעים למעיין מים חיים... וכשתמצאו אותם תצטערו מדוע מכתם למחללי שבת".

הרב רוטשטיין ושותפו החליטו שהם מתחזקים באמונה ולא מוכרים למחללי שבת, ואז... באה הישועה. בעירייה שינו את 'תוכנית בניין ערים' (תב"ע) של אותו אזור, והאזור נהפך לאזור מסחרי מבוקש. המחירים עלו, הם השכירו את המבנה במחיר גבוה ביותר והתעשרו מאד. הם זכו לראות

בעיניהם את מה שאמר ה'חזון איש': "יהודי צריך לדעת, שתמיד לפני מעיין מים חיים מגיע מעיין של ביוב".

משמעות הדברים היא, שעל כל יהודי לדעת שגם בזמן שהוא לחוץ מאד אין להתיימש, אלא להתקדם עוד כמה פסיעות באמונה חזקה ואז הישועה תבוא.

מעשה נוסף אירע בדור שלנו ומלמד על השגחה פרטית מדהימה. מסופר על אישה שבילדותה נסעה באוטובוס שהיה מעורב בתאונה. רבים מהנוסעים נפצעו, אותה ילדה אמנם קיבלה רק כמה מכות יבשות, אך בליבה היא קיבלה מכה חזקה... היא קיבלה 'חרדה' מנסיעה באוטובוסים. היתה הולכת ברגל מרחקים עצומים, העיקר לא לעלות על אוטובוס שאז כל הסייטים היו חוזרים... ההורים שלחו אותה לטיפולים אך שום דבר לא עזר. היא נמנעה ופחדה מאד לעלות לאוטובוס.

יום אחד באה אותה בחורה לרבנית קניבסקי וסיפרה לה על התאונה ועל הפחד הנורא שיש לה. הרבנית חייכה ובחיבוק גדול אמרה לה: "יש לי עצה, לפני כל פעם שתיסעי באוטובוס, תתני צדקה לעילוי נשמת רחל אמנו, והזכות של רחל תגן עלייך מפני כל צרה או בעיה".

מאותו יום שבו קיבלה את ברכת הרבנית ועצתה, היא היתה תורמת ועולה לאוטובוס ברוגע ובשלוה. אותה בחורה התחתנה, נולדו לה ילדים ותמיד היתה מספרת להם ומעבירה להם את העצה לתרום לפני הנסיעה.

יום אחד נסע בנה בחור בן 20 באוטובוס, ואז קרתה תאונת דרכים קשה. מיד התקשרו לאם, היא באה במהירות ואז התברר שהבחור כבר בניתוח. הוא עבר מסכת ייסורים ארוכה.

אותה אישה פנתה לבנה ושאלה: "מדוע לא תרמת לזכות רחל אמנו?". הבן אמר שנתן צדקה ובכל זאת נפצע... האמא נבהלה, כיוון שעד עכשיו העצה של הרבנית פעלה והיא היתה בביטחון, וכעת הכל התנפץ מול הפנים...

האישה ביקשה מבעלה שילך לרבי **חיים קניבסקי** שליט"א לשאול אותו מדוע קרתה לבן תאונה, למרות שהוא נתן צדקה כפי שהורתה הרבנית?.

ענה רבי חיים: "מדוע אתם חושבים שהצדקה לא עזרה? מי יודע אולי בזכות הצדקה ניצלתם מאסון יותר גדול... לא תמיד רואים את כל התמונה מיד. צריך לדעת שהכל לטובה, ומה שנראה רע יכול להיות שהוא הכי טוב, תמשיכו לתת צדקה וד' יעזור".

הבן עבר טיפולים כדי שיוכל ללכת. לידו שכב אדם מבוגר חילוני ושמו רוני. הוא התפעל מאד מבני המשפחה שהיו עם הבחור 24 שעות ביממה, ואילו לו יש ילדים שנתן להם הכל וכעת לא זוכרים אותו לרגע. רוני והבחור התיידדו. רוני שאל שאלות באמונה, והבחור השיב בחוכמה. רוני החל להתקרב

לבורא עולם. הם השתחררו לבתיהם אך הקשר ביניהם לא ניתק. הוא בא אליהם לשבתות והתחזק מאד.

בינתיים, הבחור הגיע לגיל השידוכים, אך היה לו קשה ביותר בגלל הניתוחים שעבר. אם היה להם כסף, כך חשבו, היה קל להם יותר. האב החליט לתרום לזכות רחל אמנו כדי שתבוא הישועה. וכך היה. הם מצאו בס"ד שידוך לבן. האב לא התחייב סכום ברור כי לא ידע מהיכן ישיג כסף. אך האמין בד' באמונה שלמה.

רוני הגיע לחתונה נרגש חיבק את האב ונתן לו מעטפה. בסיום החתונה פתח האב ולא האמין למראה הסכום העצום שרשום בצ'ק של רוני. ורוני הוסיף מילים מרגשות: "דע לך שאתם הארתם לי פנים, דאגתם לי דאגה אמיתית, וטיפלתם בי במסירות, אני יהודי עשיר, לילדים שלי נתתי דירות וכסף והם זלזלו בי, ולעומת זאת אתם הענקתם לי עזרה וחום אמיתי. אני מרגיש אליכם קרבה מיוחדת. אתם טובים לי ממשפחה..."

רק אז הבינו בני המשפחה מה התכוון רבי חיים כשאמר להם שלפעמים לא רואים את התוצאות מיד... הכל היה לטובתם. רבים מאתנו שואלים לפעמים שאלות על הנהגתו של הקב"ה, אך יש לדעת שהשאלות נשאלות באמצע הדרך, ופעמים רבות רואים את התמונה רק בסוף הדרך, ולפעמים לא רואים בכלל את התמונה, רק זאת עלינו לדעת, שכל מה שקורה עמנו נעשה בהשגחה פרטית ומדוקדקת ולטובה. **[מתוך 'ווארטים לפסח']**

עוד דוגמא להשגחה פרטית מדוקדקת נראה במעשה הבא. מספרת מחנכת בסמינר חשוב: בשנים האחרונות למדה בסמינר שלנו בת שהתקבלה בקושי לסמינר. ולא בגלל הישגים לימודיים נמוכים. להיפך, דווקא זה היה הנתון שעמד בסופו של דבר לטובתה, הבעיה שהשתה את קבלתה היתה אי התאמתה לאופי הרוחני של הסמינר. אולם, מכיון שהיא היתה עדינה ולא עזת פנים, הוחלט לקבלה, בתקווה שהסמינר יחדיר בה את ההשקפה הנכונה.

אולם התקווה הזו לא ממש התגשמה. היא אמנם לא הכניסה השקפות בעייתיות, אך בלבוש שלה היא עברה בפירוש על תקנון הסמינר. לא אפרט כאן מה ואיך, אבל כמעט בכל דבר היא הלכה על הגבול או עברה אותו... בשלב מסוים התחלנו להעיר לה, ולאחר מכן-לשלוח מסרים להורים. ההורים אכן ביקשו ממנה לשנות את לבושה, אך בבית, בנוכחותה, הביעו אי הבנה אודות דרישות הסמינר. התוצאה היתה, שהבת המשיכה בדרכה, ובגלל הרוח הגבית שקיבלה מהוריה - החמירה את ההתנהגות, וכבר התחלנו לקבל דרישות שלום לא מחמיאות אודותיה. היתה מחנכת אחת שתמיד סנגרה עליה. היא אמרה שיש בה תום ואפילו שאיפה לרוחניות, אולם אף לא אחת מהמורות ידעה לזהות איפה ניתן לראות את השאיפה הזו. היה ברור שזה עניין של זמן עד שהיא תסולק.

יום אחד התקיימה בסמינר שיחה בנושא צניעות על ידי רבנית חשובה. בין השאר אמרה הרבנית, כי מי שמקבלת על עצמה קבלה חשובה שיש בה ויתור על משהו שמאוד יקר לו, הקב"ה ממלא לו את שאיפת חייו. מובן שהמסר נאמר באופן הרבה יותר סוחף ועוצמתי ולאחר השיחה פנתה אותה בת בשאלה אל המחנכת: 'אם אני מקבלת על עצמי לוותר על הטעם שלי בביגוד ולנהוג על פי התקנות המחמירות של הסמינר, האם אזכה להגשים את שאיפתי?'

'מה שאיפתך?' שאלה המחנכת.

- 'אני רוצה להינשא לבן תורה אמיתי, ואני פוחדת מאד שבגלל השם שיצא לי לא אזכה לזה. אני שואלת אם לא מאוחר מדי לקבלה זו!'

המחנכת חשבה קצת ואמרה: 'אני מוכנה להיות ערבה לכך שתוכלי להינשא לבן תורה אמיתי, והשם שיצא או לא - לא יזיק!'

אותה בת אכן השתנתה מקצה לקצה. נהגה ממש על פי התקנון המחמיר של הסמינר. באותם ימים גונב לאוזנינו שאמא שלה התנגדה לשינוי הגורף הזה, אבל היא הלכה עם זה עד הסוף. שינוי מוחלט מן הקצה אל הקצה. אמנם, כשהגיעה עת השידוכים היא נתקלה בבעיה, לא מהכיוון שחשבנו עליו, אלא הצעות רבות נפלו על ענין של כסף... ואז הגיע שידוך חשוב באמת. בחור מיוחד משיבה מצוינת, אבל השידוך נתקע בגלל הכסף והדבר שבר אותה לחלוטין. היא פנתה למחנכת שלה בסוג של טרוניה: 'אמרת לי כי אגשים את שאיפותיי אם אקבל על עצמי את כללי הסמינר ואוותר על משהו שחשוב לי מאוד. הנה עשיתי זאת ואיני מצליחה להגיע לדבר שאליו שאפתי!'

המחנכת חשבה קצת. בתחילה רצתה לומר שעדיין לא מאוחר ושבסוף היא תקבל, אך גם לה נשמעו מילים אלו כהתחמקות. תחת זאת שאלה: 'מה הפער בין מה שאבך יכול לשלם ובין מה שהורי הבחור דורשים?'

'חמישים אלף דולר', ענתה הבחורה.

'אני לוקחת זאת על עצמי', אמרה המחנכת בלי לחשוב פעמיים. השידוך נסגר. השניים התארסו, ולאט-לאט נודע למורות, מה עשתה המחנכת. היא פשוט החלה לגשש איך היא מגייסת את הכסף. כל המורות לא הבינו את התעוזה. הרי לה עצמה יש בנים ובנות לחתן, ואיך העזה לקחת על עצמה התחייבות כה גדולה של מישהי אחרת?!

עברו כמה שבועות, והיא הצליחה לגרד כמה אלפי שקלים בודדים. היא היתה לחוצה מאוד, וככל שפנתה לאנשים הם השיבו את פניה ריקם. החתונה הלכה וקרבה, ולה לא היה מושג איך היא משיגה את הכסף. והנה, שבוע לפני החתונה התקשר אליה עסקן ציבור מחו"ל כדי לברר על בת מהסמינר בשביל בנו. היה זה עסקן ידוע שנהג להתקשר

שהם מביאים הביתה ציונים טובים, אבא אוהב את הילדים שלו כי אי אפשר אחרת, כך ה' יתברך ברא את האבא שיאהב את הילדים, הם בדם שלו ובנשמה שלו, הוא מוכרח לאהוב אותם. אפי' אם הם לפעמים עושים דברים לא טובים, בכל זאת הוא אוהב אותם. אבל אתה גדי... אף פעם לא עשית משהו רע..."

אני מתחיל להגיד לו: "אבל אבא...". הוא מפסיק אותי ואומר: "גדי תקשיב, כשהקב"ה ברא את העולם, לכל אחד הוא נתן כשרון למשהו. לאחד הוא נתן זיכרון טוב, לאחד הוא נתן חוש ציור, לאחד חוש כתיבה, לאחד חוש הבנה, לאחד חוש הניתוח והעמקה וכו', אנחנו לא יכולים להאשים מישהו שאין לו את הכלים שה' לא נתן לו אותם, אנחנו רק יכולים להאשים מישהו שלא משתמש במה שה' נתן לו, ולפעמים זה לוקח זמן לגלות את הכלים שה' נתן לנו". ואז הוסיף אבא את המשפט המתוק ההוא... "תהיה סבלן גדי, יום אחד גם אתה תגלה בס"ד את הכלים שהקב"ה נתן לך ותוכל לממש את הפוטנציאל שבהם לעשות דברים מועילים למען שמו יתברך".

"באותם רגעים", מספר גדי, "התמלאתי באהבה עמוקה לאבי על המילים המחזקות והמעודדות, ולעולם אני לא אשכח את השבת הזאת. היה זה לפני כשלושים וחמש שנים, הרבה לפני שידעו על כל המושגים של דיסלקציה קשיי למידה וכל מיני מוגבלויות שהיו לי. שנה אח"כ מצאתי את הכלים שהקב"ה נתן לי. ומעשה שהיה, כך היה: ישבתי בשיעור בחידר, המלמד שלנו חלה והביאו ממלא מקום, הוא דיבר על מה שהוא דיבר ואני ישבתי לי בעולם שלי... לפתע אני רואה את הממלא מקום על ידי, עוד לפני שאני מספיק לומר מילה הוא סוחב את הנייר שאני מקשקש עליו, הוא מסתכל על הנייר ואומר לי: 'מה אתה עושה?'. אני מסמיק ועונה: 'סתם קשקשתי'. הוא שואל: 'מה ציירת פה?'. ואני אומר: 'סתם'. הוא אומר: 'סתם מה?'. ואני עונה: 'ציירתי אותך עומד ליד הלוח'. הוא ביקש רשות לקחת את הציור... לאחמ"כ התברר שהוא בן של אחד הציירים המפורסמים בעולם, הוא לקח את הציור והראה לאביו שהתפעל מאוד מהכישורים שלי, וביקש לפגוש אותי. הוא היה יהודי יר"ש וביקש רשות מהורי שבשעות הפנאי הוא רוצה לטפח את הכישרון שלי".

ממשיך גדי ומספר: "כיום אני אחד הציירים המפורסמים בעולם, יש לי תערוכות בכל העולם לציורים שנמכרים באלפי דולרים. במשך השנים גילו את הבעיה שהיתה לי בלימודים, היתה לי דיסלקציה קשה... שילמתי רבות למורים פרטיים שילמדו אותי להתמודד איתה. כיום מלבד הציורים שאני מקדש איתם ש"ש בעולם, אני הספקתי כבר כמה מחזורים של דף היומי וזכיתי לסיים את הש"ס מספר פעמים, פלוס שיעורים בשאר חלקי התורה. ואבא שלי שכעת מבוגר - לא מתרגש, רק הוא אומר: 'מה אתם עושים רעש, הילד שלי גדי, בסך הכל מצא את הכלים שה' נתן לו, ויה"ר שימשיך להשתמש בהם נכון".

[מתוך 'ניצוצות']

אליה כדי 'לקטוף' את הכלות הטובות ביותר לבניו ולקרוביו, והוא סמך מאד על המחנכת ההיא. בסיום השיחה היא פנתה אליו בשאלה, אולי הוא מכיר מישהו שיכול לתרום לה להכנסת כלה. היא סיפרה לו את כל הסיפור. 'פניתי לעשרות אנשים אמידים, אבל עדיין לא גירדתי עשרת אלפים שקל והרי התחייבתי על סכום גדול פי כמה וכמה'.

העסקן הקשיב בשקט ופתאום נזכר במשהו: 'לפני חצי שעה בדיוק הגיעה לידי צוואה של אלמנה מהקהילה כאן, היא כתבה בצוואה להורישי מהונה הרב סכום כסף לטובת כלה ששומרת את כל גדרי הצניעות, בתנאי שהכלה תאמר פרק תהלים לעילוי נשמתה תחת חופתה. אני חושב שהמקרה שלך פשוט מתאים לצוואה הזו'.

'באיזה סכום מדובר', שאלה המחנכת.

- 'זה הגיע אלי כעת למשרד. קראתי את המכתב המצורף, אך לא את הצוואה, תני לי רגע לפתוח ולהסתכל. אני מקווה שיהיו כאן לפחות כמה אלפי דולרים שיעזרו לך להתחיל'.

היא שמעה אותו פותח את המעטפה ואז זועק: 'אני לא מאמין! היא מקדישה סכום של חמישים אלף דולר למטרה הזו. זה לא יכול להיות מקרי, הסיפור הזה... תעצרי את ההתרמה. הסכום יועבר אלייך תוך כמה שעות'.

החתונה התקיימה בשמחה ובכבוד. רגע לאחר ענידת הטבעת ושבירת הכוס, הושלך הס. רק מי שעמד קרוב הבחין בכלה ובאמה ממלמלות פרק תהלים בקול בוכים. גם אנו המורות הצטרפנו ואמרנו פרק תהלים לעילוי נשמתה של האישה הצדקת. בחתונה רקדו בחורי ישיבות עילויים, ובעזרת הנשים - בנות הסמינר והמחנכות. ורק קומץ מחנכות ידעו את הסיפור האמיתי מאחורי החתונה הזו.

[מתוך 'האמנתי ואדברה']

כַּנְגָד אַרְבַּעַה בָּנִים לִיְבֵרָה תוֹרָה (הַגְדָּה)

כל אדם צריך למדוד את היכולות של הילדים שלו לתת להם בטחון ולא לדרוש מהם דברים שהם לא יכולים, ועי"ז הם יצליחו להוציא מעצמם את המקסימום ששייך. להמחשת הדברים נביא סיפור מפי בעל המעשה הצייר המפורסם ר' גדי הי"ו: "היה זה ביום שבת, רק אבא ואני היינו בבית. הייתי אז בכיתה ו' והחלטתי לדבר איתו. וכך אמרתי לו: 'אבא כמה רציתי לעשות אותך מאושר, כמה רציתי להביא לך רק פעם אחת 'כמעט טוב' במקום כל ה'מספיק בקושי' שאני מביא לך כל הזמן'. 'אבא!', אמרתי, 'אני נורא מצטער שאני לא מביא לך אושר כמו שאר האחים שלי'.

אבא שלי שמע את מה שאמרתי, הסתכל עלי במבט האוהב שלו ובניגוד לאופי שלו שהוא בקושי היה מוציא מילה מפיו הוא נתן לי את ההרצאה הכי יפה ששמעתי בחיים שלי: 'גדי', הוא אמר לי, 'אבא לא אוהב את הילדים שלו בגלל